

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Криворізький навчально-науковий інститут

МАТЕРІАЛИ

III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПРАВОВА НАУКА І ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ, ПОРОДЖЕНИХ РОСІЙСЬКОЮ ВОЄННОЮ АГРЕСІЄЮ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

19 травня 2023 року

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ**

**«ПРАВОВА НАУКА І
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ, ПОРОДЖЕНИХ
РОСІЙСЬКОЮ ВОЄННОЮ АГРЕСІЄЮ: ТЕОРІЯ,
ПРАКТИКА, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

**МАТЕРІАЛИ
ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

19 травня 2023 року

м. Кропивницький – м. Кривий Ріг

Редакційна колегія:

голова редакційної колегії – завідувач кафедри загальноправових дисциплін факультету № 3, к.ю.н., доцент, підполковник поліції Іванов І.І.

заступник голови редакційної колегії – начальник відділу організації наукової роботи, д.ю.н., доцент Буга Г.С.

члени редакційної колегії:

професор кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін факультету № 1 КННІ ДонДУВС д.ю.н., професор Зозуля Є.В.

професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 3 д.ю.н., професор Стецюк Б.Р.

доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін факультету № 1 КННІ ДонДУВС к. пед. н. Зінченко В.М

Правова наука і державотворення в Україні в умовах сучасних викликів, породжених російською воєнною агресією: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький – м. Кривий Ріг, 19 травня 2023 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. 436 с.

Збірник містить тези доповідей учасників III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правова наука і державотворення в Україні в умовах сучасних викликів, породжених російською воєнною агресією: теорія, практика, перспективи розвитку», яка відбулася 19 травня 2023 року на базі Донецького державного університету внутрішніх справ.

Збірник розраховано для наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, наукових установ, здобувачів вищої освіти та практичних працівників, а також тих, хто цікавиться проблемами сучасного державотворення та правотворення в умовах воєнної агресії РФ проти України.

Матеріали доповідей подаються в авторській редакції.

**МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ
ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В
УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ**

ІВАНОВ Іван – Донецький державний університет внутрішніх справ, завідувач кафедри загальноправових дисциплін факультету №3, кандидат юридичних наук, доцент

СУПРУН Володимир – Донецький державний університет внутрішніх справ, доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету №3, кандидат юридичних наук

133

**ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ
КРАЙОВИХ СУДІВ У ГАЛИЧИНІ (1850–1918 рр.)**

КОВАЛЬЧУК Іван – Вінницький національний технічний університет, старший викладач кафедри суспільно-політичних наук, доктор філософії у галузі права

137

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ КОРИННИХ НАРОДІВ**

КОВНИЙ Юрій – адвокат, кандидат економічних наук

143

**БІКАМЕРАЛІЗМ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ
ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ: РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ**

МАГНОВСЬКИЙ Ігор – Одеський державний університет внутрішніх справ, професор кафедри теорії та історії держави і права факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування, доктор юридичних наук, професор

145

**МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ РІВНІ ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ В ІТ-СФЕРІ**

МАНЬКО Дмитро – Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса), завідувач кафедри державно-правових дисциплін, доктор юридичних наук, доцент

149

ДОБРОЧЕСНІСТЬ СУДДІ ТА ЇЇ ГРОМАДСЬКА ОЦІНКА

МАТВІЙВ Ростислав – Національний університет «Львівська політехніка», аспірант Інституту права, психології та інноваційної освіти

153

**СИСТЕМА ВІЙСЬКОВИХ СУДІВ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ
НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ**

ОЛІЙНИК Юрій – Львівський національний університет імені Івана Франка, асистент кафедри історії держави, права та політико-правових учень, доктор філософії у галузі права

155

**ВИХОВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ І ТОЛЕРАНТНОСТІ
СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО
КОНТРОЛЮ**

ПАЩИНСЬКИЙ Олександр – Науково-дослідний інститут публічного права, аспірант

160

МАГНОВСЬКИЙ Ігор

Одеський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри теорії та історії держави і права факультету
підготовки фахівців для органів досудового розслідування,
доктор юридичних наук, професор

БІКАМЕРАЛІЗМ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ: РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ

Бікамералізм, як зауважують дослідники, на сьогодні вважають двоїстим явищем конституційно-правової дійсності, організації влади в різних країнах. На даний час у світі налічується більше шести з половиною десятків загальнодержавних двопалатних парламентів. Цей феномен поширений у країнах із різними формами правління і територіального устрою, як правило, у демократичних, із високим рівнем економічного розвитку [1, с. 1].

Варто наголосити, що серед 28 країн-членів ЄС двопалатну структуру парламенту складають 14 країн, десять із яких мають унітарний устрій (Королівство Іспанія, Сполучене Королівство Нідерланди, Республіка Польща, Румунія, Словенія, Французька Республіка,

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Чеська Республіка, Республіка Італія, Республіка Ірландія), і лише чотири – федеративний (Австрія, Королівство Бельгія, Федеративна Республіка Німеччина, Швейцарська Конфедерація). Доречним є і те, що жоден із парламентів унітарних країн Європейського континенту, суміжних за територією і населенням з Україною, не є однопалатним. Означене положення, констатують науковці, є особливо актуальним для країн із надзвичайно багатоманітними культурними, історичними, політичними, етнічними особливостями, якою, власне, є наша держава [2, с. 2].

Відтак дослідження бікамералізму, з урахуванням зарубіжного досвіду, як конституційно-правового феномену на тлі можливого внесення змін до Основного Закону України, дозволить визначити перспективи розвитку національної державності в контексті глобалізації та євроінтеграції.

Варто нагадати, що принцип бікамералізму, як свідчить історико-юридична практика, споконвічно пов'язаний із принципами поділу влади, відповідно, як підсистема поділу влади по горизонталі, основним критерієм якої є ефективний взаємний контроль, адекватний баланс між палатами бікамеральних парламентів [3, с. 67–69].

Загалом бікамералізм усвідомлюється як один з інституційних механізмів забезпечення розподілу влади. У більшості енциклопедичних видань категорію «бікамералізм» або «бікамеризм» (франц. *bicamérisme* (*bicameralism*), лат. *bis* – два і *camera* – склепіння, кімната) визначено як двопалатну структуру найвищого законодавчого органу в державі. Світова практика функціонування двопалатних парламентів засвідчує, що основними функціями бікамерального парламенту є: створення механізмів стримувань і противаг у системі державної влади; забезпечення політичної стабільності; захист прав регіонів; політичний арбітраж; поліпшення якості законотворчого процесу; утвердження верховенства права та демократії [4].

Популяризацію теоретичного осмислення та практики впровадження бікамералізму, підмічає М. Ю. Дурдинець, слід вважати однією із провідних тенденцій генезису сучасного конституціоналізму. Упродовж останніх десятиліть у багатьох державах світу активізувалися процеси переходу до двопалатної моделі парламенту незалежно від наявних форм державного устрою. Так якщо на початку 1970-х рр. двопалатні парламенти мали 45 країн світу, то до 2016 року їхня чисельність збільшилася до 76 [5, с. 114].

Кількість двопалатних парламентів, зазначає О. Т. Волощук, збільшується не лише суто формально, коли нові незалежні держави механічно обирають бікамеральну систему, а й еволюційно, коли держави свідомо відмовляються від однопалатної моделі. Попри потенційну

наявність двох напрямів у зміні структури законодавчих органів (від однопалатного парламенту до двопалатного і навпаки), у сучасному світі домінує тенденція до зміни монокамералізму на бікамералізм [6, с. 47].

На зламі XX–XXI ст.ст. бікамералізм став однією із головних тенденцій розвитку парламентаризму. Як засвідчує Т. А. Француз-Яковець, науковці різних країн світу, звертаючись до зарубіжного досвіду функціонування бікамеральних систем, аналізуючи всі можливі переваги та недоліки двопалатності, розуміють сучасний бікамералізм як один із значущих інституційних механізмів забезпечення дієвого розподілу влади [7, с. 83–84].

Правильність указанного твердження, указує О. Д. Святоцький, відображається у світовій практиці функціонування двопалатних парламентів, де основними перевагами бікамерального парламенту є: сприяння широкому взаємоконтролю, співпраці палат, що, відповідно, підвищує відповідальність депутатів; створення умов для фахового і відповідального обговорення законопроектів, їх наукової, матеріальної, фінансової аргументації; відповідність вимогам професійного представництва; зменшення конфліктів між парламентом та урядом, а також сприяння раціональному розв'язанню конфліктів, гарантій проти «авторитарності» парламенту; вираження не тільки загальнодержавних інтересів, але й територіальних [8, с. 20].

Звісно, за будь-яких умов і тенденцій розвитку сучасного парламентаризму, на переконання Т. А. Француз-Яковець, для кожної окремо взятої держави світу, вибір конкретної моделі парламентаризму, у тому числі і перехід до бікамералізму, є її національним вибором [9].

Своєю чергою, М. І. Мілова, підтримуючи можливу бікамеральну структуру національного парламенту, зазначала, що для послідовного проведення принципу поєднання захисту інтересів усього народу з інтересами окремих регіонів доцільно створити в структурі Верховної Ради України другу палату – Раду територій, яка б обиралася на основі представництва від областей [10, с. 99–100].

За впровадження в Україні двопалатного парламенту виступають і такі вчені як А. Святоцький та В. Чушенко, котрі обґрунтували свою позицію наступними факторами: а) двопалатна структура парламенту сприяє широкому взаємоконтролю і співпраці палат, підвищує відповідальність депутатів, створює умови для детального обговорення законопроектів, їх наукового, матеріального і фінансового обґрунтування; б) двопалатний парламент більше відповідає вимогам професійного представництва; в) двопалатний парламент якщо не виключає, то зменшує конфлікти між парламентом і виконавчою владою, а при наявності розбіжностей між ними – сприяє їхньому вирішенню; г) поділ на дві палати є гарантією проти авторитарності парламенту; д) двопалатний

парламент висловлює не тільки загальнонародні інтереси, але і є органом територіального врядування [11, с. 20].

А. А. Телестакова, Г. Л. Амбруш та С. А. Мірзоян до позитивних аспектів можливості створення двопалатного парламенту в Україні відносять: децентралізацію влади; створення представництва регіонів у парламенті; зменшення конфронтації законодавчої гілки влади з іншими гілками влади; забезпечення поєднання загальнодержавних і регіональних інтересів; підвищення якості законотворчої роботи; запобігання радикалізації рішень парламенту; недопущення застосування парламенту як інструменту передвиборної боротьби [12, с. 202].

Таким чином, узагальнюючи багатоманітність наукових підходів дослідження теоретико-правових аспектів специфіки функціонування бікамералізму в контексті розвитку парламентаризму, можна стверджувати про різноманітність, а звідси й дискусійність доктринальних підходів до трактування даної категорії як політико-правового феномену.

Беззаперечно, бікамералізм в умовах розвитку сучасного парламентаризму є складним, багатограним явищем. Під час визначення його сутності виникає ряд проблем зумовлених із складністю утілення принципів, що складають основу бікамералізму, у політико-правову дійсність. Тому необхідно з усією відповідальністю віднестись до застереження від абсолютизації та однобічності в оцінках бікамералізму.

У цілому бікамералізм є одним із показників якісного рівня громадянської зрілості суспільства, який відповідає засадам демократизації та децентралізації влади, що є затребуваними в сучасних умовах, оскільки визначають перспективи розвитку громадянського суспільства в контексті європейських цінностей, що сприятиме європеїзації та оптимальній інтеграції держави до країн-лідерів.

Література

1. Ірклієнко А. І. Бікамералізм в умовах формування конституційної демократії : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2020. 22 с.
2. Дурдинець М. Ю. Бікамералізм в українському парламентаризмі: філософсько-правове осмислення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук [12.00.12] / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2018. 20 с.
3. Француз-Яковець Т. А. Конституційні основи бікамералізму в сучасних державах Європи: порівняльний аспект: монографія. Київ, 2018. 818 с.
4. Крисенко О., Воробйова Д. Роль бікамеральної структури парламенту у зміцненні системи державної влади. URL : (дата звернення: 05.05.2023).

5. Дурдинець М. Ю. Бікамералізм як продукт історичної еволюції. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 1. С. 114–126.
6. Волощук О. Бікамералізм як одна з провідних тенденцій розвитку парламентаризму в сучасному світі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. Вип. 1. Серія «Юридичні науки». С. 47–53.
7. Француз-Яковець Т. А. Передумови формування двопалатної структури парламенту в європейських унітарних державах. *Право і суспільство*. 2012. № 1. С. 89–93.
8. Святоцький О. Д. Питання теорії і практики конституціоналізму в Україні. *Право України*. 1998. № 2. С. 24–27.
9. Француз-Яковець Т. А. Демократія, парламенти та бікамералізм. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2014. № 1 (4). URL: http://pjuv.pnu.ua.od.ua/v1_2014/07.pdf (дата звернення: 05.05.2023).
10. Мілова М. І. На шляху до парламентської демократії: болгарський варіант: монографія. Одеса : Астропрінт, 2005. 328 с.
11. Святоцький О. Питання теорії і практики конституціоналізму в Україні. *Право України*. 1998. № 2. С. 24–27.
12. Телестакова А. А., Амбруш Г. Л., Мірзоян С. А. Імплементация зарубіжного досвіду в український парламентаризм. IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні». 2020. С. 199–203. URL: er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15498/1/Cluster2020_P199-203.pdf (дата звернення: 05.05.2023).